

De Ene God die zichtbaar werd

Identiteit, echad en openbaring als bijbels centrum van Godsbesef

– Mekabel¹, 2026

Inleiding: waarom deze vraag niet optioneel is

Het christelijk geloof draait uiteindelijk niet om een systeem, maar om een *persoonlijk kennen*. Dat kennen wordt in de Schrift niet abstract gedefinieerd, maar relationeel benoemd:

“DIT IS HET EEUWIGE LEVEN, DAT ZIJ U KENNEN, DE ENIGE WAARACHTIGE GOD, EN JEZUS CHRISTUS DIE U GEZONDEN HEBT” (JOH. 17:3).

De vraag die dit essay daarom stelt, kan expliciet worden geformuleerd als volgt:

***Waar en hoe wordt volgens de Schrift de ene God werkelijk gekend,
en wat betekent dat voor de wijze waarop Jezus wordt verstaan en beleden?***

Deze vraag is niet optioneel, omdat zij raakt aan het centrum van geloof en aanbidding. Indien Jezus niet wordt gekend zoals de Schrift Hem zelf presenteert, verschuift onvermijdelijk ook het godsbeeld dat daaruit voortvloeit. Het gaat hier daarom niet om een secundaire dogmatische verfijning, maar om de vraag waar God zelf volgens de Schrift te vinden en te herkennen is.

Juist de uitspraak van Jezus in Johannes 17:3 legt hierin een fundamentele spanning bloot. Jezus spreekt over “de enige waarachtige God” en onderscheidt Zichzelf daarvan, terwijl Hij elders zegt dat wie Hem gezien heeft, de Vader heeft gezien, en dat in Hem God definitief wordt gekend. Deze spanning loopt als een rode draad door de Bijbel en heeft de kerk door de eeuwen heen gedwongen tot reflectie.

De uitkomst van die reflectie, met name verwoord in de concilies van de vierde eeuw, is de leer van de drie-eenheid. Deze leer heeft het christelijk geloof diepgaand gevormd en functioneert tot op heden als normatief belijdend kader.

Toch is de vraag gerechtvaardigd, en noodzakelijk, of deze formulering het bijbelse getuigenis bewaart of herkadert. Want de Bijbel zelf is niet ontstaan in een Grieks-filosofisch vacuüm, maar in het Hebreeuwse wereldbeeld van Israël. Wie Jezus wil kennen ***zoals Hij werkelijk is***, moet Hem daarom niet alleen dogmatisch, maar ook hermeneutisch benaderen: vanuit het denkraam waarin Hijzelf leefde, sprak en werd verstaan.

Dit essay betoogt dat **Identitair Echad-monotheïsme**, te definiëren als ‘*het geloof dat God één ondeelbare identiteit is die zich vrij en meerdimensionaal openbaart*’, niet slechts een alternatief is voor trinitarisme, maar het meest schriftgetrouwe kader om Jezus te verstaan. Daarbij zal worden aangetoond dat de klassieke drie-eenheid, hoe goed bedoeld ook, het risico loopt een conceptueel andere Jezus te representeren dan de Schrift zelf doet.²

Inhoudsopgave

Inleiding: waarom deze vraag niet optioneel is	1
Proloog: hebt gij Mij niet gekend?	3
1. Het Hebreeuwse vertrekpunt: God als identiteit	4
2. God gezien, zonder verdeeld te worden	5
3. Jezus en de identiteit van JHWH	7
4. God woont in de mens: de Heilige Geest	9
5. Wanneer het geloof Grieks leert spreken	11
6. Het risico van een andere Jezus	14
7. Identitair Echad-monotheïsme als bijbels zwaartepunt	17
8. De openbaring van Jezus: wie Hij is	20
Slot: Jezus kennen zoals Hij werkelijk is	21
Footnotes	22

Proloog: hebt gij Mij niet gekend?

Wanneer Jezus in de bovenzaal tot Filippus zegt:

“BEN IK ZO LANGEN TIJD MET ULIEDEN, EN HEBT GIJ MIJ NIET GEKEND, FILIPPUS? DIE MIJ GEZIEN HEEFT, DIE HEEFT DEN VADER GEZIEN” (JOH 14:9).

spreekt Hij geen raadseltaal en corrigeert Hij ook geen onhandige formulering. Hij legt een fundamenteel misverstaan bloot. Niet alleen bij Filippus, maar bij ieder die God probeert te kennen via abstracte onderscheidingen in plaats van via openbaring. De uitspraak fungeert als een hermeneutisch scharnier: hier wordt zichtbaar hoe Jezus begrepen wil worden en waarom dat zo vaak misgaat.

De context is beslissend. Filippus vraagt niet om meer uitleg, maar om God Zelf:

“HEERE, TOON ONS DEN VADER, EN HET IS ONS GENOEG” (JOH. 14:8).

Dit is geen teken van ongeloof, maar van een diepgewortelde joodse hunkering: de wens om de onzichtbare God wèrkelijk te kennen. Jezus' antwoord is daarom geen afwijzing van die hunkering, maar een correctie van de verwachtingsrichting. Hij wijst niet voorbij Zichzelf, maar keert de blik terug naar Zichzelf. God hoeft niet nog getoond te worden, omdat Hij reeds zichtbaar is geworden.

Wat daarbij vaak over het hoofd wordt gezien, is de precisie van Jezus' formulering. Hij zegt niet: *“Kent gij Hém nog niet?”*, verwijzend naar de Vader, maar nadrukkelijk:

“Kent gij Mij nog niet?”

Dat is geen stilistische toevalligheid, maar theologisch doorslaggevend. De onbekendheid waar Jezus Filippus op aanspreekt, betreft niet een derde, “Hem”, maar Hemzelf. Het probleem is niet dat Filippus te weinig weet over de Vader, maar dat hij Jezus wel volgt en hoort, maar nog niet herkent wie Hij is.

Deze verschuiving van Hem naar Mij ontmaskert een wijdverbreid misverstand. Filippus zoekt God achter Jezus: ergens boven Hem, voorbij Hem, naast Hem. Jezus doorbreekt dit door duidelijk te maken dat God niet elders gezocht moet worden, maar juist in **Hem ontmoet wordt**.

Daarom zegt Hij niet dat de Vader onbekend is, maar dat Hijzelf onbekend is, en precies dáárin blijkt de Vader ongekend te zijn.

“Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien” is in deze context geen representatieve uitspraak (“Ik laat zien hoe de Vader is”), maar een identitaire. Jezus zegt niet: Ik wijs naar de Vader, maar: Ik ben degene in wie je Hem ontmoet. De tekst laat geen ruimte voor een ontologische tussenlaag of een verborgen ‘ander’ achter Jezus. Hij presenteert Zichzelf niet als middel, maar als openbaring door aanwezigheid.

Binnen het Hebreeuwse wereldbeeld is dit volkomen consistent. God wordt niet gekend door analyse van Zijn innerlijke structuur, maar door Zijn handelen, spreken en nabijheid. Wanneer God verschijnt, verschijnt Hij niet gedeeltelijk of afgeleid, maar als Zichzelf. Jezus claimt hier dat in Zijn woorden, daden, barmhartigheid en aanwezigheid de Ene God Zelf gekend wordt.

Dat maakt deze uitspraak tot meer dan een pastorale vermaning. Zij vormt een beslissend criterium voor elk godsbeeld. Waar Jezus wordt onderscheiden van God als een andere identiteit, zal men onvermijdelijk blijven vragen om “meer”: om een Vader achter de Zoon, om een diepere realiteit voorbij Jezus. Waar Jezus echter wordt gekend als de zichtbare openbaring van de Ene, valt die vraag weg. Dan is het antwoord reeds gegeven, niet in een concept, maar in een Persoon.

“Ben Ik al zo lang bij u, en kent gij Mij nog niet?” is daarmee geen semantisch detail, maar een existentiële geloofsvraag die ook de lezer raakt. Want wie Jezus werkelijk kent, kent God. En wie God elders blijft zoeken dan in Hem, heeft Jezus nog niet gekend zoals Hij gekend wil worden.

1. Het Hebreeuwse vertrekpunt: God als identiteit

1.1 De Sjemá als hermeneutisch fundament

Elke serieuze theologie over God moet beginnen waar de Schrift zelf begint: bij de belijdenis van Israël.

“HOOR, ISRAËL: JHWH ONZE GOD, JHWH IS ECHAD.” (DEUT. 6:4)

Deze belijdenis is geen abstracte uitspraak over Gods “wezen”, maar een identiteitsverklaring. Echad betekent niet “één in getal” (dat zou jachid zijn), maar één in ondeelbare trouw en identiteit. God is niet verdeeld, niet intern pluralistisch, niet samengesteld uit onderscheiden subjecten.

Dit is geen randopmerking, maar het hart van Israëls godsbesef. Alles wat volgt (profetie, wet, verlossing, aanbidding) is hieraan ondergeschikt. Elke latere interpretatie die deze kern aantast, komt onvermijdelijk in spanning met de Schrift.

1.2 Naam-theologie: HEERE is Zijn Naam

In Exodus 3 vraagt Mozes niet naar Gods “essentie”, maar naar Zijn Naam, omdat een naam in het Hebreeuwse denken identiteit en aanwezigheid aanduidt.

“EHYEH ASHER EHYEH, IK BEN DIE IK BEN” (EX. 3:14)

God geeft geen beschrijving, maar een zelfaanduiding. Ehyeh (Ik ben / Ik zal zijn) wordt vervolgens omgezet in JHWH (Hij is / Hij zal zijn). Dit is geen filosofisch onderscheid, maar een relationeel: God zal aanwezig zijn zoals Hij aanwezig is.

Daarom kan de Schrift zeggen:

- dat Gods Naam in de tempel woont (1 Kon. 8:29),
- dat Zijn Naam op mensen wordt gelegd (Num. 6:27),
- en dat Zijn Naam zelfs “in” een engel kan zijn (Ex. 23:21).

Dit alles is alleen denkbaar als Gods identiteit niet opgesloten is in één lokatie of vorm, maar *vrij is om zich te manifesteren* zonder verdeeld te raken.

2. God gezien, zonder verdeeld te worden

2.1 De spanning van zien en niet-zien

De Hebreeuwse Bijbel kent een spanning die niet incidenteel is, maar theologisch bewust wordt volgehouden. Enerzijds klinkt de stellige uitspraak:

**“U KUNT MIJN AANGEZICHT NIET ZIEN, WANT GEEN MENS KAN MIJ ZIEN EN LEVEN”
(EX. 33:20)**

God is hier de volstrekt Heilige, onttrokken aan menselijke controle en waarneming. Hij is niet beschikbaar, niet te fixeren, niet te reduceren tot wat gezien kan worden. Tegelijkertijd kent dezelfde Schrift passages die deze uitspraak niet nuanceren, maar er schijnbaar recht tegenover staan:

“ZIJ ZAGEN DE GOD VAN ISRAËL” (EX. 24:10)

De tekst vermijdt hier elke verzachting. Er staat niet dat zij iets zagen, noch dat zij slechts een afglans waarnamen. De Bijbel durft te zeggen dat mensen God zagen, en laat deze uitspraak onverkort staan naast het verbod en de onmogelijkheid van Gods aanschouwing. Deze spanning wordt niet opgelost door uitleg of correctie, maar gedragen.

Dat is veelzeggend. De Hebreeuwse Schrift redeneert niet vanuit abstracte consistentie, maar vanuit openbaring in de geschiedenis. God is werkelijk onzichtbaar in Zijn majesteit en tegelijk werkelijk zichtbaar in Zijn verschijning. De spanning ligt niet in God, maar in het menselijke verlangen om God eenduidig te definiëren.

Beslissend is wat de Schrift *niet* doet. Zij introduceert hier geen onderscheid tussen “God zelf” en “een andere goddelijke gestalte” die wél gezien zou kunnen worden. Wat gezien wordt, is expliciet de God van Israël. Gods verschijning wordt niet verklaard door verdeling, maar door Gods vrijheid om Zichzelf bekend te maken zonder Zijn identiteit te verliezen.

2.2 Verschijning zonder deling van identiteit

Dit patroon keert door het Oude Testament heen terug. Jakob kan zeggen:

“IK HEB GOD GEZIEN, VAN AANGEZICHT TOT AANGEZICHT” (GEN. 32:30)

zonder dat dit leidt tot een herdefinitie van wie God is. Evenzo spreekt de Schrift over Gods heerlijkheid die verschijnt, over Gods Naam die woont, en over Gods engel die spreekt als JHWH zelf. In geen van deze gevallen wordt een tweede god of een afgeleide identiteit ingevoerd.

Het onderliggende principe is helder: Gods verschijnen is geen ontologische splitsing. Wanneer God verschijnt, komt Hij niet gedeeltelijk of indirect, maar als Zichzelf, op een wijze die past bij de relatie en het moment. Gods eenheid (echad) wordt daardoor niet bedreigd, maar juist bevestigd.

Dit Hebreeuwse denken verschilt wezenlijk van later Grieks ontologisch denken, waarin zichtbaarheid en onzichtbaarheid al snel worden gekoppeld aan onderscheiden substanties of personen. Voor de Schrift is zichtbaarheid geen probleem dat opgelost moet worden, maar een gegeven van Gods vrije zelfopenbaring.

2.3 De incarnatie als voortzetting van dit patroon

Tegen deze achtergrond krijgt de proloog van het Johannes-evangelie zijn volle gewicht:

“HET WOORD WAS GOD ... EN HET WOORD IS VLEES GEWORDEN” (JOH 1:1,14)

Johannes introduceert hier geen tweede goddelijke identiteit naast God, maar spreekt over Gods eigen zelfmededeling, Zijn spreken en Zijn handelen, en durft te zeggen dat dit Woord God zelf is. Wanneer dit Woord vlees wordt, is dat geen breuk met het Oude Testament, maar de radicale consequentie ervan.

Wat de Schrift eerder in momenten en verschijningen liet zien, wordt nu blijvend en persoonlijk. De incarnatie is daarom geen filosofisch probleem dat vraagt om een interne verdeling van God, maar de uiterste bevestiging van Gods vrijheid om Zichzelf te tonen.

Dat verklaart waarom Jezus later kan zeggen:

“WIE MIJ GEZIEN HEEFT, HEEFT DE VADER GEZIEN” (JOH. 14:9)

Deze uitspraak staat niet haaks op Exodus 33:20, maar verheldert haar. God kan niet gezien worden zoals Hij is buiten de schepping, maar Hij kan Zichzelf zó openbaren dat Hij **werkelijk** gekend en gezien wordt. Niet door een ander te sturen, maar door Zélf nabij te komen.

De Schrift vraagt daarom niet: *hoeveel personen zijn er in God?*
maar: *herkennen wij God wanneer Hij Zichzelf laat zien?*

De Schrift kiest dus niet voor *oplossing*, maar voor **openbaring**.

3. Jezus en de identiteit van JHWH

Wat in het Oude Testament als spanning aanwezig is, wordt in Jezus concreet en onontkoombaar.

3.1 “Ik ben” als identiteitstaal, niet als metafoor

Wanneer Jezus zegt:

“VOOR ABRAHAM WAS, IK BEN” (JOHANNES 8:58),

is de reactie van zijn toehoorders onmiddellijk en gewelddadig: zij nemen stenen op om Hem te doden. Deze reactie is alleen te begrijpen tegen de achtergrond van joodse identiteitstaal. Jezus wordt hier niet beschuldigd van overdreven zelfbewustzijn of van het claimen van ouderdom, maar van godslastering.

Het is belangrijk dit scherp te zien: pre-existentie op zichzelf was geen unieke of verboden claim. In het jodendom bestonden ideeën over vooraf bestaande wijsheid (Spr. 8), de vooraf bestaande Thora, en zelfs over een vooraf bestaande Messias. Dat verklaart niet de heftigheid van de reactie. Wat deze uitspraak explosief maakt, is niet dat Jezus vóór Abraham bestond, maar hoe Hij dat zegt: “Ik ben”.

Met deze formulering grijpt Jezus rechtstreeks terug op Gods zelfopenbaring in Exodus 3:14. Daar openbaart God Zich niet met een beschrijvende titel, maar met een identiteitsformule: “Ik ben die Ik ben.” In de profetische literatuur wordt deze zelfidentificatie herhaald in verkorte vorm: ani hu, “Ik ben Hij” (Jes. 43:10; 46:4). Dit is geen metafoor, maar Naam-taal: taal waarin God Zichzelf aanduidt als de Ene die handelt en aanwezig is.

Dat Jezus deze taal op Zichzelf toepast, betekent niet dat Hij een eigenschap van God claimt, maar dat Hij Gods identiteit naar Zich toe trekt. De hoorders begrijpen dit feilloos. Daarom is hun conclusie niet: “U beweert iets over God”, maar: “U, een mens, maakt Uzelf tot God” (Joh. 10:33).

3.2 “Ik en de Vader zijn één”

Deze identiteitsclaim wordt expliciet bevestigd wanneer Jezus zegt:

“IK EN DE VADER ZIJN ÉÉN.” (JOH. 10:30)

Opnieuw volgt geen misverstand, maar een directe aanklacht. De context laat zien dat “één” hier niet functioneel of moreel bedoeld is (“eensgezind”), maar **identitair**. De reactie van de toehoorders maakt dat onontkoombaar duidelijk. Zij begrijpen Jezus niet als iemand die zich nauw verbonden weet met God, maar als iemand die Gods unieke identiteit claimt.

Cruciaal is opnieuw wat Jezus níet doet. Hij corrigeert de aanklacht niet. Hij zegt niet: “U begrijpt mij verkeerd; ik ben slechts een vertegenwoordiger.” Integendeel, Hij onderbouwt Zijn claim door terug te grijpen op de Schrift en blijft binnen het kader van goddelijke identiteit. De spanning blijft staan, en wordt niet ontkracht.

Dit patroon is consistent in het Nieuwe Testament. Jezus spreekt met gezag, vergeeft zonden, spreekt als de Wetgever, en handelt op een wijze die in de Schrift exclusief aan JHWH is voorbehouden. De evangeliën presenteren dit niet als een probleem dat opgelost moet worden, maar als openbaring die vraagt om erkenning.

3.3 De Naam in Jezus' handelen

Deze identiteitsclaim beperkt zich niet tot uitspraken, maar wordt zichtbaar in Jezus' handelen. Wanneer Hij zonden vergeeft (Mark. 2:5–7), luidt de onmiddellijke reactie: *“Wie kan zonden vergeven dan God alleen?”* De tekst corrigeert deze redenering niet; zij laat zien dat Jezus precies dat doet wat alleen God kan doen.

Ook wanneer Jezus spreekt over Zichzelf als Heer van de sabbat (Mark. 2:28), of wanneer Hij de storm bestraft (Ps. 107:29), wordt JHWH-taal toegepast op Jezus' handelen. De evangeliën stapelen deze motieven niet om een christologische theorie te bouwen, maar om één punt te maken: de God van Israël is hier aan het handelen.

3.4 Judas 1:5 en de continuïteit van identiteit

Deze identitaire lezing wordt niet alleen gedragen door de evangeliën, maar ook door de apostolische geschriften. Een van de sterkste en meest onderschatte aanwijzingen hiervoor vinden we in Judas 1:5. In de vroegste en tekstkritisch beste manuscripten luidt de tekst: ³

“JEZUS, DIE HET VOLK UIT EGYPTE VERLOST HEEFT...”

Latere kopiïsten hebben dit veranderd in “de Heer”, vermoedelijk om de theologische implicatie te verzachten. Maar juist deze oorspronkelijke lezing is zo betekenisvol. De uittocht uit Egypte is in de Hebreeuwse Schrift het definitieve, identiteitsbepalende handelen van JHWH. Dat Judas dit handelen zonder uitleg of verantwoording toeschrijft aan Jezus, laat zien hoe diep de identificatie reikt.

Hier is geen sprake van een wisseling van personen, noch van een typologische vooruitwijzing. Judas zegt niet dat Jezus handelde namens JHWH, maar dat Hij degene was die handelde. Dit is geen latere dogmatische reflectie, maar vroege christelijke overtuiging, vastgelegd vóór de conciliaire discussies.

3.5 Identiteitscontinuïteit, geen persoonsverschuiving

Wat deze teksten samen laten zien, is geen verschuiving in Gods wezen, maar een consistent patroon van herkenning: het Nieuwe Testament spreekt over Jezus in termen van identiteitscontinuïteit met JHWH, niet van interne goddelijke differentiatie.⁴ Dezelfde God die sprak tot Mozes, Israël verlostte, en door de profeten sprak, wordt nu herkend in Jezus.

Dit betekent niet dat Jezus eenvoudigweg wordt gelijkgesteld met een abstract idee van God, maar dat God Zelf herkend wordt in Jezus' concrete aanwezigheid. De vraag die deze teksten oproepen is daarom niet: *hoe verhouden Vader en Zoon zich ontologisch?* maar: *durven wij te erkennen wie hier handelt?*

Het Nieuwe Testament corrigeert de aanklacht *“U maakt Uzelf tot God”* niet, omdat zij in haar kern juist is, mits men begrijpt dat het hier niet gaat om een mens die God wordt, maar om God die Zich als mens laat kennen.

Daarmee vormt dit hoofdstuk een dragende pijler van **Identitair echad-monotheïsme**, een term die in hoofdstuk 7 expliciet wordt onderbouwd: Jezus is niet een tweede naast JHWH, maar JHWH zichtbaar geworden. Dat is geen latere theologische constructie, maar het **hart** van het apostolische getuigenis.

4. God woont in de mens: de Heilige Geest

Als Jezus werkelijk de openbaring van Gods identiteit is, rijst onvermijdelijk de vraag hoe God daarna aanwezig blijft. Het Nieuwe Testament beantwoordt die vraag niet met een nieuwe goddelijke instantie, maar met taal die consequent spreekt over Gods eigen tegenwoordigheid in en onder mensen.

De Heilige Geest wordt nergens geïntroduceerd als een zelfstandig subject naast God, maar als de wijze waarop God Zelf nabij, werkzaam en inwonend is. Deze wijze van spreken is niet systematisch uitgewerkt, maar narratief en relationeel, en sluit nauw aan bij het Hebreeuwse godsbesef waarin God aanwezig is waar Hij handelt.

Een kerntekst hiervoor is Paulus' uitspraak:

“DE HEER IS DE GEEST” (2 KOR. 3:17)

Deze zin is opvallend eenvoudig en tegelijk theologisch geladen. Paulus zegt hier niet dat de Geest *van* de Heer is, of *bij* de Heer hoort, maar identificeert **de Heer zelf** met de Geest. Binnen een Grieks ontologisch kader vraagt dit om nuancering; binnen het bijbelse denken is het volkomen consistent. God is aanwezig waar Zijn Geest werkt.

4.1 De Geest als identitaire tegenwoordigheid van God

Deze consistentie blijkt wanneer men Paulus' taalgebruik in zijn brieven naast elkaar legt. Zonder aarzeling gebruikt hij verschillende aanduidingen voor dezelfde innerlijke werkelijkheid:

- “De Geest van God woont in u” (Rom. 8:9)
- “Christus in u, de hoop der heerlijkheid” (Kol. 1:27)
- “God is het, die in u werkt” (Fil. 2:13)

Paulus lijkt zich hier niet bewust van een probleem dat opgelost moet worden. Hij wisselt niet van onderwerp, maar van perspectief. Wat de ene keer wordt aangeduid als “de Geest van God”, wordt elders “Christus in u” genoemd, en weer elders eenvoudig “God die in u werkt”. Dit is geen theologische slordigheid, maar **identitaire eenheid** in bijbelse taal.

Binnen een trinitarisch systeem moet deze taal worden uitgesplitst: men moet aangeven **wie** hier precies handelt. Paulus doet dat niet. Voor hem is de beslissende vraag niet *welke persoon* in de gelovige woont, maar **dát God zelf** woont en werkt.

Opvallend is daarbij dat de Geest nooit wordt voorgesteld als een zelfstandige identiteit los van God of Christus. De Geest spreekt niet over Zichzelf, vraagt geen aanbidding voor Zichzelf, en treedt niet op als een aparte “wie” naast God. Zijn werk is transparant: Hij verbindt, vernieuwt en doet leven. Dit past niet bij een personenleer, maar wel bij een Hebreeuws godsbesef waarin God Zijn aanwezigheid deelt zonder Zichzelf te verdelen.

4.2 Inwoning en gehoorzaamheid: God die werkt in de mens

De brieven aan de gemeenten laten zien dat de Geest geen nieuwe of aanvullende goddelijke werkelijkheid introduceert, maar de voortzetting is van Gods nabijheid na de opstanding en verhoging van Christus. Wat God in Jezus lichamelijk deed, doet Hij nu innerlijk en gemeenschappelijk door de Geest.

Dit blijkt onder meer uit Romeinen 8, waar Paulus zonder onderscheid spreekt over:

- “de Geest van God”,
- “de Geest van Christus”,
- en Christus zelf die in de gelovige is (Rom. 8:9–11).

De tekst maakt geen onderscheid tussen meerdere inwonende subjecten, maar spreekt over één goddelijke aanwezigheid die leven geeft, leidt en vernieuwt. De Geest komt hier niet *namens* God, maar *is* Gods eigen tegenwoordigheid in de gelovige.

Dit wordt expliciet wanneer Paulus schrijft:

“GOD IS HET DIE IN U WERKT, ZOWEL HET WILLEN ALS HET WERKEN, NAAR ZIJN WELBEHAGEN.” (FIL. 2:13)

De innerlijke beweging van de gelovige wordt niet toegeschreven aan een bemiddelende figuur, maar rechtstreeks aan God zelf. Tegelijkertijd weet Paulus dat dit werk plaatsvindt “door de Geest” (vgl. Gal. 5:16–25). Voor hem is dat geen tegenstelling. De Geest is de wijze waarop God Zelf werkzaam is in menselijke wil en daad.

God blijft dus niet op afstand, maar verbindt Zich werkelijk met de mens. De Geest is geen vervanging van God, maar Zijn onmiddellijke nabijheid.

4.3 Gemeenschap: tempeltheologie vervuld

Ook wanneer Paulus spreekt over gemeenschap, blijft deze identitaire lijn intact. De gemeenschap van de gelovigen is geen gemeenschap *naast* God, maar gemeenschap *in* God:

“WIJ ZIJN EEN TEMPEL VAN DE LEVENDE GOD.” (2 KOR. 6:16)

Deze taal grijpt rechtstreeks terug op de tabernakel- en tempeltheologie van het Oude Testament. Wat daar ruimtelijk en tijdelijk was, wordt in het Nieuwe Testament innerlijk en relationeel. God woont niet langer in een gebouw, maar in mensen. De Geest is de wijze waarop God Zelf Zijn woonplaats verplaatst van steen naar vlees.

De gemeente is daarom niet een gemeenschap rondom God, maar een gemeenschap waarin God woont.

4.4 Conclusie: God woont waar Hij werkt

De brieven aan de gemeenten laten zien dat het vroege christelijke geloof niet begon met een uitgewerkte leer over de Geest, maar met een geleefde ervaring van Gods inwoning. Die ervaring werd verwoord in taal die volledig consistent is met het bijbelse monotheïsme: God is één, en waar Hij werkt, daar is Hij.

Daarom kan Paulus zonder spanning zeggen:

- de Heer is de Geest,
- Christus woont in u,
- en God werkt in u.

Niet omdat God verdeeld is, maar omdat God werkelijk nabij is gekomen.

De vraag die deze teksten oproepen is dan ook niet: *welke persoon woont in de gelovige?* maar: *durven wij te geloven dat God Zelf in ons woont en werkt?*

Dat is geen dogmatische finesse, maar een existentieel appel, precies zoals de Schrift het bedoelt.

5. Wanneer het geloof Grieks leert spreken

5.1 Een Grieks probleem vraagt om een Griekse oplossing

Wanneer het christelijk geloof zich in de tweede en derde eeuw steeds sterker verspreidt in de Grieks-Romeinse wereld, komt het onvermijdelijk terecht in een vreemd denkkader. De kernvragen die deze wereld stelt, zijn anders dan die van Israël. Waar de Schrift vraagt *wie* God is en hoe Hij handelt, vraagt het Griekse denken primair *wat* God is.

In de klassieke Griekse filosofie wordt goddelijkheid gedacht in termen van essentie (ousia), substantie, onveranderlijkheid en onbewogen zijn. Wat werkelijk goddelijk is, kan niet lijden, niet veranderen, niet leren en niet sterven. Tijd, materie en kwetsbaarheid gelden als tekenen van lagere werkelijkheid. Tegen deze achtergrond vormt de incarnatie geen mysterie om te aanbidden, maar een logisch probleem dat opgelost moet worden:

Hoe kan de eeuwige, onveranderlijke God werkelijk mens worden zonder op te houden God te zijn?

Het antwoord van de vroege kerk, uiteindelijk geformaliseerd in het Concilie van Nicea (325), was zowel briljant als begrijpelijk. Door te spreken over één wezen (ousia) en drie personen (hypostaseis) kon men vasthouden aan Jezus' volledige goddelijkheid, terwijl men tegelijk voorkwam dat God Zelf veranderlijk of lijdend zou worden. Niet de Vader wordt mens, maar de Zoon; niet God als zodanig lijdt, maar een onderscheiden persoon binnen God.

Maar juist daarin ligt ook haar beperking. De leer van de drie-eenheid is, hoe zorgvuldig en coherent ook geformuleerd, uiteindelijk een Grieks antwoord op een Grieks probleem, en niet een expliciete formulering die zo in de Schrift zelf wordt aangetroffen.⁵

Zij opereert binnen een kader dat wordt gedreven door de behoefte aan logische consistentie en ontologische helderheid, terwijl de Schrift zelf een andere vraag stelt. De vraag die de drie-eenheid oplost, is daarom niet primair de vraag van het bijbelse getuigenis, maar die van een filosofisch denkkader dat God wil begrijpen voordat Hij gekend wordt.

5.2 Logisch, chronologisch en analytisch denken (Grieks)

Het klassieke Griekse denken is analytisch en chronologisch. Het probeert de werkelijkheid te begrijpen door haar te ontleden in onderdelen, deze logisch te ordenen en spanningen systematisch op te lossen.

Kenmerkend is dat:

- tegenstrijdigheden niet mogen blijven bestaan,
- tijd lineair wordt gedacht (eerst dit, dan dat),
- identiteit wordt afgeleid uit essentie,
- en verandering problematisch is voor waarheid.

Toegepast op de Bijbel leidt dit tot vragen als:

- Hoe kan Jezus tegelijk God en mens zijn?
- Hoe kan God lijden?
- Hoe kan Jezus bidden tot God als Hij zelf God is?

Binnen het Griekse denken moeten deze vragen leiden tot onderscheid: onderscheid in natuur, onderscheid in kennis, onderscheid in personen. Zonder dat onderscheid wordt het geheel logisch onhoudbaar. De drie-eenheid ontstaat dan niet uit exegetische noodzaak, maar uit filosofische consistentiedwang.

5.3 Relatieve, narratief en existentieel denken (Hebreeuws)

Het Hebreeuwse denken daarentegen volgt een radicaal ander spoor. Het is relationeel, narratief en existentieel. Het vraagt niet hoe God in elkaar zit, maar wie God is in Zijn verbond met mensen.

In de Schrift wordt God gekend door:

- Zijn daden ("Ik ben de HEER die u uit Egypte leidde"),
- Zijn nabijheid ("Ik zal bij u zijn"),
- Zijn trouw ("Ik blijf wie Ik ben").

Tijd is hierin niet primair chronologisch, maar relationeel. God kan tegelijk spreken vanuit de eeuwigheid en handelen in het moment. Wat telt is niet volgorde, maar betekenis.

Daarom kan de Schrift zonder probleem zeggen:

- dat God niet gezien kan worden (Ex. 33:20),
en dat God gezien werd (Ex. 24:10);
- dat God niet verandert (Mal. 3:6),
en dat God berouw heeft (Gen. 6:6);
- dat God verheven is,
en dat God wandelt te midden van Zijn volk.

Deze spanningen worden niet opgelost, maar gedragen. Ze nodigen niet uit tot analyse, maar tot aanbidding.

5.4 Jezus binnen het Hebreeuwse denkraam

Wanneer Jezus bidt, leert, gehoorzaamt en lijdt, roept dit binnen het Griekse denken onmiddellijk vragen op over Zijn ontologische status. Binnen het Hebreeuwse denken doen deze handelingen iets anders: zij **openbaren wie God is**.

De Schrift zegt niet dat Jezus bidt omdat Hij minder God zou zijn, maar dat Hij bidt omdat God Zich in Hem werkelijk heeft verbonden aan het menselijke bestaan. Dat God kan lijden is in dit denken geen probleem, maar een onthulling van Gods karakter (vgl. Hos. 11:8–9).

Daarom kan de Schrift zeggen:

- "God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende" (2 Kor. 5:19),
- "Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien" (Joh. 14:9),
- en tegelijk Jezus laten spreken tot God als Bron.

Niet omdat God verdeeld is, maar omdat God relationeel aanwezig is op meerdere niveaus.

5.5 Begrijpen versus kennen

Hier ligt het diepste verschil tussen beide denkwijzen, en daarmee het beslissende spanningspunt voor wat volgt.

Het Griekse denken probeert God te **begrijpen**:
door definitie, door afbakening, door sluitende systemen.

Het Hebreeuwse denken wekt verlangen om God te **kennen**:
door ontmoeting, door gehoorzaamheid, door vertrouwen.

Dit verschil komt pregnant tot uitdrukking in de Schrift zelf:

- “Ken de HEER” (Hos. 6:3),
- “Dit is het eeuwige leven: dat zij U kennen” (Joh. 17:3),
- “De vreze des HEEREN is het begin van wijsheid” (Spr. 9:10).

God wordt niet gekend door Hem te ontleden, maar door Hem te ontmoeten. Niet door een sluitend model, maar door relatie.

Hier wordt zichtbaar waarom een verschuiving in denkkader niet neutraal is. Wie God primair wil begrijpen, zal Hem onvermijdelijk structureren. Wie God wil kennen, zal Hem herkennen waar Hij Zich laat zien. Precies op dit punt wordt duidelijk waarom verschillende godsbeelden niet slechts andere accenten leggen, maar kunnen leiden tot **verschillende manieren van God ontmoeten**, en uiteindelijk tot verschillende Jezusbeelden.

5.6 Conclusie van dit spanningsveld

De leer van de drie-eenheid is ontstaan uit een legitieme historische nood, maar zij is niet het natuurlijke product van het bijbelse wereldbeeld. Zij vertaalt de Schrift naar een Grieks kader dat vraagt om logische helderheid, terwijl de Schrift zelf spreekt in Hebreeuwse taal van verhaal, spanning en nabijheid.

Identitair echad-monotheïsme weigert daarom niet de diepte van het mysterie, maar weigert het te verplaatsen. Het laat God God zijn, zonder Hem op te splitsen om Hem begrijpelijk te maken.

Niet omdat begrijpen verkeerd is,
maar omdat kennen uiteindelijk dieper gaat dan begrijpen.

Dat deze verschuiving niet beperkt bleef tot interpretatiekaders alleen, maar in enkele gevallen ook invloed had op de tekstoverlevering zelf, zal in het volgende hoofdstuk kort worden benoemd.

6. Het risico van een andere Jezus

Waar de identiteitslijn van de Schrift wordt losgelaten, ontstaan niet alleen nieuwe modellen, maar ook nieuwe Jezusbeelden.

Hier ligt de kern van de kritiek die in dit essay wordt ontwikkeld. Wanneer God intern wordt verdeeld in onderscheiden personen, ontstaat onvermijdelijk een conceptueel onderscheid tussen:

- de God van Israël (aangeduid als de Vader),
- en Jezus als “God de Zoon”.

Hoewel men formeel belijdt dat deze twee “één in wezen” zijn, functioneren zij theologisch als onderscheiden identiteiten. In de praktijk wordt Jezus dan benaderd als bemiddelaar tot God, in plaats van als de zichtbare openbaring van God Zelf. Dat schuurt met het bijbelse getuigenis dat Jezus niet naast God staat, maar God zichtbaar maakt.⁶

Dit verschil lijkt subtiel, maar het heeft verstrekkende gevolgen. Waar Jezus niet volledig samenvalt met de Ene God van Israël, ontstaat een geloofspraktijk waarin God uiteindelijk achter Jezus wordt gezocht, en Jezus functioneert als toegangspoort tot een diepere, hogere of verborgen goddelijke werkelijkheid. Precies dát is wat Jezus corrigeert wanneer Hij zegt:

“WIE MIJ GEZIEN HEEFT, HEEFT DE VADER GEZIEN” (JOH. 14:9).

6.1 Geen academisch, maar existentieel risico

Het risico van een “andere Jezus” is daarom niet primair academisch of polemisch, maar existentieel en relationeel. Het raakt aan de vraag waar de gelovige God zoekt en ontmoet. Wanneer Jezus theologisch wordt losgemaakt van Gods identiteit, verschuift het centrum van aanbidding: God blijft uiteindelijk elders, en Jezus wordt middel in plaats van openbaring.

Het Nieuwe Testament kent deze verschuiving niet. Het kent slechts één centrum van Godskennis: Jezus zelf. Paulus waarschuwt niet voor een “verkeerde theologie” in abstracte zin, maar voor “een andere Jezus” (2 Kor. 11:4). Dat is geen semantisch detail, maar een ernstige geestelijke realiteit: een Jezus die niet is wie Hij werkelijk is, leidt onvermijdelijk tot een ander godsbeeld.

Dat dit risico niet slechts theoretisch is, maar historisch reëel, blijkt ook uit de tekstoverlevering van het Nieuwe Testament zelf. Op meerdere plaatsen is aantoonbaar sprake van latere tekstuele aanpassing, waarbij formuleringen met verstrekkende christologische implicaties zijn verzacht of herordend.

Een bekend voorbeeld is Judas 1:5, waar de vroegste en tekstkritisch sterkste handschriften expliciet spreken over Jezus als degene die het volk uit Egypte verlost, terwijl latere manuscripten deze lezing wijzigen in “de Heer”. Evenzo behoort de expliciet trinitarische formulering in 1 Johannes 5:7–8 (het zogenoemde Comma Johanneum) niet tot de oorspronkelijke Griekse tekst, maar verschijnt zij pas laat in de overlevering.

Deze voorbeelden tonen niet aan dat de Schrift onbetrouwbaar is, maar maken wel zichtbaar dat theologische spanning daadwerkelijk heeft bestaan en in enkele gevallen heeft doorgewerkt in de tekstgeschiedenis. Juist daarom is terugkeer naar de vroegste tekstvormen geen academische finesse, maar een noodzakelijke voorwaarde om het bijbelse getuigenis te horen zonder filter van later gevormde kaders.

6.2 Openbaring: de troon en het Lam

Het boek Openbaring wordt vaak gelezen als het hoogtepunt van hemelse differentiatie: God op de troon, en het Lam daarnaast. Bij nadere lezing blijkt echter het tegenovergestelde. Openbaring bewaart consequent de eenheid van Gods identiteit, terwijl zij tegelijk de volheid van Jezus' openbaring toont.

In Openbaring 4 ziet Johannes:

“ÉÉN DIE ZAT OP DE TROON” (OP. 4:2)

Er wordt geen beschrijving gegeven van meerdere goddelijke personen. De troon wordt bezet door één. Vervolgens verschijnt in Openbaring 5:

“HET LAM, STAANDE ALS GESLACHT, IN HET MIDDEN VAN DE TROON” (OP. 5:6).

Dit is geen tweede troon en geen parallelle goddelijke zetel. Het Lam staat in het midden van de troon. De plaats die exclusief aan God toebehoort in de Hebreeuwse Schrift, wordt hier ingenomen door het Lam. De tekst suggereert geen verdeling van heerschappij, maar identiteit door openbaring.

Dat blijkt ook uit de aanbidding. In Openbaring 5:13 klinkt één gezamenlijke lofzang:

“AAN HEM DIE OP DE TROON ZIT, EN AAN HET LAM, ZIJ DE LOF EN DE EER...”

Dit is geen tweevoudige aanbidding van twee goddelijke subjecten, maar één aanbidding die God kent in het Lam. De Schrift vermijdt zorgvuldig het idee van twee centra. Er is één troon, één heerlijkheid, één aanbidding.

6.3 De Naam en de troon

De eenheid wordt nog explicieter in Openbaring 22:3–4:

**“DE TROON VAN GOD EN VAN HET LAM ZAL DAAR ZIJN...
EN ZIJN NAAM ZAL OP HUN VOORHOOFDEN ZIJN.”**

Opvallend is dat er niet staat “hun namen”, maar Zijn Naam, enkelvoud. De Schrift spreekt hier niet over gedeelde macht, maar over **gedeelde identiteit**. Het Lam draagt niet een afgeleide of secundaire naam, maar de Naam van God Zelf.

Dit sluit direct aan bij het bijbelse patroon waarin Gods Naam Zijn identiteit is. Dat het Lam deze Naam draagt en vanuit deze troon regeert, betekent niet dat God Zijn identiteit heeft verdeeld, maar dat Hij Zich ten volle heeft geopenbaard in Jezus.

6.4 Vooruitblik: openbaring en aanbidding

Het Lam staat niet naast de troon, maar in het midden ervan. Dat midden is de plaats van openbaring, gezag en ontmoeting. God laat Zich niet kennen buiten het Lam om, maar in het Lam. Wie God wil zien, ziet het Lam; wie het Lam ziet, ziet God.

Dit eschatologische beeld wordt in hoofdstuk 7 **systematisch geduid**, waar wordt uitgewerkt hoe deze eenheid van identiteit het bijbelse zwaartepunt vormt en waarom zij niet vraagt om verdere ontologische onderscheidingen.

Voor dit hoofdstuk is de pastorale consequentie beslissend. De vraag die Openbaring stelt, is niet: *hoeveel personen zitten er op de troon?*

maar:

Wie is Degene die wij aanbidden?

Waar Jezus wordt gezien als minder dan de Ene God, ontstaat *afstand*. Waar Hij wordt gekend als de Ene die gekomen is, ontstaat **nabijheid**. Het risico van een “andere Jezus” ligt daarom niet in verkeerde terminologie, maar in een verschoven centrum van aanbidding.

De Schrift getuigt consequent dat God niet achter Jezus verborgen blijft, maar juist in Jezus verschijnt. Wie Hem zo kent, kent God. En wie Hem anders probeert te begrijpen, hoe oprecht ook, loopt het risico God elders te blijven zoeken.

Daarom is deze vraag geen dogmatische finesse, maar een geestelijke ernst. Want uiteindelijk is het kennen van Jezus, zoals Hij werkelijk is, het kennen van God Zelf.

7. Identitair Echad-monotheïsme als bijbels zwaartepunt

De term **Identitair echad-monotheïsme** is geen moderne vondst en introduceert geen nieuw dogma, maar is een **beschrijvende aanduiding van het bijbelse uitgangspunt van Gods ondeelbare identiteit**, juist daar waar bestaande terminologie dit uitgangspunt niet langer vanzelfsprekend draagt.⁷

De term is zorgvuldig gekozen, omdat elk onderdeel een essentieel aspect van het bijbelse godsbesef verwoordt dat anders gemakkelijk vervaagt of wordt misverstaan.

Het voorgaande hoofdstuk eindigde bij de vraag **wie wij aanbidden**. Openbaring toont geen verdeeld goddelijk centrum, maar één troon, één Naam en één aanbidding, waarin God Zich laat kennen *in* het Lam. Dat beeld vraagt niet om verdere ontologische verfijning, maar om erkenning van **identiteit**.

Dit hoofdstuk duidt die lijn systematisch. Niet door een nieuw dogma te introduceren, maar door onder woorden te brengen wat de Schrift zelf consequent laat zien en wat in bestaande terminologie vaak onuitgesproken of verhuld blijft. **Identitair echad-monotheïsme** is daarom geen constructie, maar een beschrijvende samenvatting van het bijbelse zwaartepunt.

7.1 Echad en identiteit: hoe de Schrift God definieert

Het uitgangspunt ligt in de kernbelijdenis van Israël:

“DE HEER IS ONZE GOD, DE HEER IS ECHAD” (DEUT. 6:4).

Zoals eerder uiteengezet, betekent **echad** niet primair numerieke enkelvoudigheid, maar ondeelbare eenheid van identiteit, trouw en handelen. God is niet samengesteld uit delen, aspecten of interne subjecten. Hij is één in wie Hij is.

Deze eenheid wordt in de Schrift niet bewaakt door abstracte definities, maar door herkenning in openbaring. God is wie Hij Zich toont te zijn. Daarom spreekt de Schrift niet over God in termen van innerlijke structuur, maar in termen van identiteit die zich openbaart in handelen.

Het is dan ook bijbels volkomen consistent dat:

- de God die Israël uit Egypte verlost,
- de God die spreekt door de profeten,
- de God die verschijnt in Jezus,
- en de God die woont in gelovigen,

niet als verschillende goddelijke instanties worden gepresenteerd, maar als **dezelfde Ene God** in verschillende wijzen van nabijheid. Identiteit gaat hier niet vooraf aan openbaring, maar **komt in openbaring tot uitdrukking**.

Identitair echad-monotheïsme zegt daarom niet: *God heeft meerdere identiteiten*, maar: **God is één identiteit die zich volledig kan tonen zonder zichzelf te verdelen**.

De eenheid ligt niet achter God, maar in God Zelf. God is niet één doordat meerdere iets delen, maar één doordat Hij één is.

7.3 Meerdimensionale openbaring zonder sequentie

Dit bijbelse uitgangspunt maakt het mogelijk om Gods openbaring meerdimensionaal te beschrijven, zonder haar te fragmenteren:

- buiten de tijd als Vader, bron en oorsprong van alles;
- in de tijd lichamelijk als Jezus, werkelijk mens, werkelijk nabij;
- in de mens als Geest, inwoning en vernieuwende kracht.

Deze beschrijving is niet chronologisch, alsof God eerst Vader was, daarna Zoon werd en nu Geest is. Daarom is zij geen modalisme.⁸

God is niet gebonden aan tijd en hoeft Zijn nabijheid niet sequentieel te verdelen. Hij kan tegelijk boven, in en onder Zijn schepping aanwezig zijn.

Evenmin is dit adoptionisme.⁹

Jezus is geen mens die later door God wordt aangenomen of bekrachtigd, maar God Zelf die het mens-zijn werkelijk op Zich neemt. De menselijke ontwikkeling van Jezus is geen aanwijzing van een lagere goddelijke status, maar van de ernst van de incarnatie.

7.4 De kernclaim van het christendom en het Joodse bezwaar

Vanuit dit kader wordt ook het Joodse bezwaar tegen Jezus helder. Dat bezwaar was niet gericht op een vermeende vermenigvuldiging van God, maar juist op het tegenovergestelde: Jezus identificeerde Zich met **de enige God van Israël**.

De aanklacht luidt consequent niet dat Hij een andere god introduceert, maar dat Hij, een mens, Zichzelf tot God maakt. Dat is geen metafysische analyse, maar een identiteitsbeschuldiging. Binnen het echad-monotheïsme van Israël kan zo'n claim slechts één betekenis hebben: Jezus **eigent Zich de identiteit van JHWH toe**.

Daarmee wordt duidelijk dat de kernclaim van het christendom vanaf het begin niet was dat er binnen God meerdere personen onderscheiden moeten worden, maar dat **de Ene God Zelf in Jezus aanwezig en herkenbaar is geworden**. Jezus wordt niet verworpen omdat Hij te weinig God zou zijn, maar omdat Hij te veel claimt.

De aanstoot van het evangelie ligt daarom niet in een complexe godsstructuur, maar in de eenvoudige, schokkende belijdenis dat JHWH Zelf tot ons is gekomen als een nederige Dienstknecht.

7.5 Waarom dit radicaal bijbels monotheïsme is

Identitair echad-monotheïsme is radicaal monotheïstisch omdat het weigert Gods eenheid te 'redden' door verdeling. Het laat de spanning staan die de Schrift zelf draagt:

- God is verheven én nabij,
- onzichtbaar én zichtbaar,
- eeuwig én aanwezig in de tijd.

Dit model bewaart:

- de eenvoud van de Sjemá, doordat God één blijft in identiteit;
- de radicaliteit van de incarnatie, doordat God Zelf werkelijk mens wordt, niet een afgeleide of tweede;
- de intimiteit van Gods inwoning, doordat God Zelf in de gelovige woont, niet slechts door een bemiddelende instantie.

Het vraagt daarom geen ontologische verfijning, maar herkenning.

7.6 Waarom deze term nodig is

De term Identitair echad-monotheïsme is nodig omdat bestaande termen onvoldoende precies zijn. Monotheïsme alleen is te algemeen en zegt niets over hoe Gods eenheid wordt verstaan. Eenheidsdenken blijft vaag. Niet-trinitarisch definieert slechts wat het niet is.

Deze term benoemt daarom positief wat de Schrift zelf consequent laat zien:

- *identiteit* in plaats van *interne structuur*,
- *echad* in plaats van *een samengestelde of afgeleide eenheid*,
- *openbaring* in plaats van *ontologie*.

Zo biedt deze benaming taal die de Bijbel zelf spreekt, en die het mogelijk maakt Jezus te belijden zonder Hem los te maken van de Ene God van Israël.

7.7 Verhouding tot bestaande stromingen: continuïteit en onderscheid

Het is terecht de vraag te stellen of wat hier Identitair echad-monotheïsme wordt genoemd niet samenvalt met bestaande niet-trinitarische stromingen uit de kerkgeschiedenis. Inhoudelijk bestaat er inderdaad verwantschap, met name met het historisch modalistisch monarchianisme en met moderne eenheidsbewegingen die benadrukken dat God één is en dat Jezus geen tweede goddelijke identiteit naast JHWH vormt. Deze verwantschap is geen tekortkoming, maar bevestigt dat het hier geen nieuwe gedachte betreft, doch een terugkerende poging om trouw te blijven aan het bijbelse monotheïsme in het licht van Jezus' zelfopenbaring.

Toch is Identitair echad-monotheïsme daarmee niet identiek aan deze stromingen. Het onderscheid ligt niet primair in een alternatieve personenleer, maar in het gekozen hermeneutische uitgangspunt. Het vertrekpunt is niet de vraag hoe God intern onderscheiden kan worden, maar hoe Gods ondeelbare identiteit in de Schrift wordt herkend. Echad functioneert hier niet numeriek, maar identitair: God wordt niet gedefinieerd door interne structuur, maar gekend in Zijn Naam, Zijn handelen en Zijn nabijheid.

Daarmee wordt expliciet afstand genomen van elk sequentieel of reductionistisch verstaan van Gods openbaring. God verschijnt niet achtereenvolgens als Vader, Zoon en Geest, maar openbaart Zich vrij en meerdimensionaal, zonder Zichzelf te verdelen of te vermenigvuldigen. Deze benadering tracht de bijbelse spanningen niet op te lossen, maar ze te dragen zoals de Schrift dat zelf doet.

Tegelijk beoogt deze terminologie geen kerkelijke afbakening of soteriologische exclusiviteit. Zij ontkent niet dat gelovigen binnen een trinitarisch kader God werkelijk kunnen kennen en dienen. De inzet van dit betoog is daarom niet polemisch, maar verhelderend: het wil expliciteren welk kader normerend is bij het lezen van de Schrift en het belijden van Jezus.

Identitair echad-monotheïsme markeert daarmee geen nieuwe geloofsrichting, maar een bewuste terugkeer naar het bijbelse zwaartepunt, waarin Jezus wordt gekend als de zichtbare openbaring van de Ene God van Israël, zonder conceptuele verdeling van Zijn identiteit.¹⁰

7.8 Slot: herkenning als criterium

Identitair echad-monotheïsme is geen nieuw systeem, maar een terugkeer naar het bijbelse zwaartepunt: God kennen zoals Hij Zichzelf gegeven heeft.

Volgens de Schrift is dat kennen uiteindelijk geen kwestie van juiste terminologie, maar van herkenning. Want wie Jezus ziet zoals Hij werkelijk is, ziet niet *iets van God*, maar **God Zélf die nabij is gekomen**.

Daarmee sluit dit hoofdstuk aan bij de vraag waarmee het vorige eindigde: niet *hoe* God in elkaar zit, maar **wie** Degene is die wij aanbidden.

8. De openbaring van Jezus: wie Hij is

Het slot van dit betoog wordt niet toevallig gevormd door het laatste bijbelboek. De opening ervan luidt:

“DE OPENBARING VAN JEZUS CHRISTUS, DIE GOD HEM GEGEVEN HEEFT OM ZIJN DIENSTKNECHTEN TE TONEN WAT WELDRA MOET GESCHIEDEN” (OPENBARING 1:1)

Deze zin wordt vaak gelezen alsof zij zegt: een openbaring *over* Jezus Christus of een openbaring die van Hem *afkomstig* is. Beide lezingen zijn begrijpelijk, maar zij missen de diepste lading van de tekst. Het Griekse apokalypsis lēsou Christou is niet in de eerste plaats bezittelijk, maar **identitair**: het gaat om de ontsluiting van wie Jezus Christus *is*.

Dit wordt bevestigd door de zin zelf. De openbaring is “die God Hem gegeven heeft”. Dat betekent niet dat God informatie overdraagt aan een andere, lagere goddelijke persoon, maar dat God Zichzelf openbaart in en door Jezus, en dat deze openbaring ook voor Jezus’ menselijke bewustzijn werkelijk ontvangen, verstaan en doorgegeven wordt. De incarnatie is geen toneelspel; zij is *échte* menswording. Daarom leert, verstaat en doorleeft Jezus wat God doet en wat er komen gaat.

Deze structuur kennen we al uit de evangeliën. Meerdere malen kondigt Jezus zijn eigen lijden, dood en opstanding aan (bijv. Matt. 16:21; 17:22–23; 20:18–19). Deze aankondigingen worden niet gepresenteerd als vooraf gekende, vanzelfsprekende informatie, maar als iets wat Hem getoond is en wat Hij vervolgens deelt met zijn discipelen. Hij leert gehoorzaamheid “door wat Hij heeft geleden” (Hebr. 5:8). Ook hier geldt: God openbaart, Jezus ontvangt, en Jezus toont.

Openbaring 1:1 volgt exact dit patroon. Het gaat om Gods handelen in de geschiedenis, dat in Jezus zichtbaar, verstaanbaar en overdraagbaar wordt. De keten is niet die van meerdere goddelijke personen die informatie uitwisselen, maar die van één God die Zichzelf ontvouwt binnen de menselijke werkelijkheid van de Zoon en via Hem aan zijn dienstknechten.

Daarom is “de openbaring van Jezus Christus” geen afstandelijke apocalyptiek, maar het sluitstuk van hetzelfde identiteitsgetuigenis dat door het hele Nieuwe Testament loopt. Wat in de evangeliën zichtbaar wordt in woorden en daden, wordt hier zichtbaar in heerlijkheid. Wat daar verborgen was onder lijden, wordt hier onthuld in majesteit. Het is dezelfde Jezus, en daarom dezelfde God, die zich laat kennen.

Dit versterkt het centrale punt van dit essay. De Schrift nodigt niet uit om *achter* Jezus te kijken, maar *in Hem*. Zij nodigt niet uit tot speculatie over *interne goddelijke structuren*, maar tot **herkenning van Gods identiteit** zoals Hij zich heeft laten zien.

Openbaring is niet de onthulling van een schema, maar van een Persoon, en die Persoon is de Openbaring.

Slot: Jezus kennen zoals Hij werkelijk is

Het Nieuwe Testament nodigt niet uit tot speculatie, maar tot *kennis*. Die kennis is relationeel, existentieel en levensveranderend. Jezus kennen zoals Hij wérkelijk is, als de Ene God die tot ons gekomen is, is geen dogmatische finesse, maar het hart van het evangelie.

Wanneer de kerk haar formuleringen zó vormgeeft dat deze eenvoud verloren gaat, loopt zij het risico het mysterie te beschermen door het te vervangen.

Identitair Echad-monotheïsme is daarom geen aanval op het geloof, maar een oproep tot terugkeer: naar de Schrift, naar Israël, en bovenal naar het leren kennen van Jezus zelf.

**DE HEER IS GOD.
EN HIJ IS TOT ONS GEKOMEN.**

“IK BEN – AL ZO LANG BIJ U” – JHWH IMMANUEL

Footnotes

¹ Over het pseudoniem. Dit essay is online gepubliceerd onder het Hebreeuwse pseudoniem מְקַבֵּל (Mekabel). Het woord betekent letterlijk: “ontvangend” of “degene die ontvangt.”

Het pseudoniem is gekozen om de aandacht niet op de auteur te richten, maar op de tekst zelf. De naam drukt geen titel, autoriteit of geestelijke status uit, maar een houding: ontvangen wat in de Schrift wordt aangetroffen, luisteren naar wat de tekst zegt, en dit zo zorgvuldig mogelijk onder woorden brengen.

Dit essay beoogt daarom geen nieuwe leer of verborgen kennis over te dragen, maar wil beschrijven wat ontvangen wordt wanneer de bijbelse teksten gelezen worden binnen hun eigen taal, context en denkraam.

² Dit essay betoogt geen soteriologische exclusiviteit en stelt nadrukkelijk niet dat wie de leer van de drie-eenheid belijdt, of daarin blijft geloven, daarom geen werkelijke relatie met de Heer zou hebben. De Schrift maakt duidelijk dat het hart van het geloof niet gelegen is in het volmaakt begrijpen van Gods wezen, maar in het kennen van God in relatie (Joh. 17:3).

Wie vanuit een trinitarisch kader leeft in gebed, gehoorzaamheid, liefde en vertrouwen op God, leeft wezenlijker in waarheid dan wie identitair echad-monotheïsme correct kan formuleren, maar dit uitsluitend theologisch of intellectueel benadert zonder geleefde relatie. God wordt niet gekend door modellen, maar door nabijheid.

Dit essay wil daarom geen geloof ontkennen, maar onderscheiden: het stelt dat bepaalde theologische kaders meer of minder schriftgetrouw en coherent zijn, niet dat zij automatisch meer of minder relatie met God garanderen. Waar de Geest werkt, daar is leven, ook wanneer het begripkader onvolledig of anders is.

De inzet van dit betoog is dan ook niet polemisch, maar pastoraal en hermeneutisch: het wil helpen om Jezus te kennen zoals de Schrift Hem openbaart, in het vertrouwen dat ware kennis uitmondt in diepere relatie, en niet slechts in correcte formulering.

³ In Brief van Judas 1:5 luidt de lezing in de vroegste en tekstkritisch sterkste Griekse manuscripten niet “de Heer” (κύριος), maar “Jezus” (Ἰησοῦς). Deze lezing wordt onder meer ondersteund door Codex Alexandrinus (A), Codex Vaticanus (B), Codex Ephraemi Rescriptus (C), evenals door vroege versies en patristische getuigen.

De alternatieve lezing “de Heer” verschijnt hoofdzakelijk in latere Byzantijnse handschriften en wordt door de meeste tekstcritici beschouwd als een theologisch verzachtende correctie, ingegeven door moeite met de implicatie dat Jezus expliciet wordt geïdentificeerd met de God die Israël uit Egypte verlost.

De kritische edities van het Griekse Nieuwe Testament (Nestle–Aland 28e editie; UBS5) nemen daarom Ἰησοῦς op in de hoofdttekst en kennen deze lezing de hoogste waarschijnlijkheid toe. Bruce M. Metzger merkt in zijn *Textual Commentary on the Greek New Testament* op dat de vervanging van “Jezus” door “de Heer” verklaarbaar is vanuit scribale terughoudendheid tegenover een theologisch veeleisende formulering, terwijl het omgekeerde nauwelijks aannemelijk is.

Deze oorspronkelijke lezing is theologisch significant, omdat zij Jezus identificeert met de handelende JHWH van de exodus, en daarmee wijst op identiteitscontinuïteit binnen het bijbels monotheïsme, niet op een latere of secundaire goddelijke persoon.

⁴ Zie Richard Bauckham, *God Crucified: Monotheism and Christology in the New Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 1998), ook beschikbaar in het verzamelwerk *Jesus and the God of Israel* (Grand Rapids: Eerdmans, 2008).

Bauckham betoogt dat de vroegchristelijke belijdenis van Jezus niet voortkomt uit een breuk met Joods monotheïsme, maar uit de opname van Jezus in de unieke identiteit van de God van Israël. In die zin bestaat er duidelijke overeenstemming met het hier gevolgde uitgangspunt dat het Nieuwe Testament Jezus niet naast JHWH plaatst, maar Hem identificeert met Gods eigen zelfopenbaring.

Het verschil in benadering ligt echter in het hermeneutische kader: waar Bauckham deze inclusie historisch en tekstueel reconstrueert binnen academische christologie, kiest dit essay ervoor om de bijbelse identiteitstaal zelf normerend te maken, en expliciet afstand te nemen van latere Grieks-ontologische structuren die Gods identiteit intern differentiëren.

⁵ De formulering “in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest, en deze drie zijn één” in de eerste brief van Johannes 5:7 behoort niet tot de oorspronkelijke Griekse tekst van het Nieuwe Testament. Dit zinsdeel, bekend als het Comma Johanneum, ontbreekt in alle vroege en tekstkritisch gezaghebbende Griekse handschriften, waaronder Codex Sinaiticus, Codex Vaticanus en Codex Alexandrinus, evenals in alle bekende Griekse manuscripten vóór de 14e eeuw.

Het Comma verschijnt pas laat in sommige Latijnse handschriften, vermoedelijk als een marginale theologische gloss die in de context van anti-ariaanse polemieken is ontstaan en later in de lopende tekst is opgenomen. Moderne kritische edities van het Griekse Nieuwe Testament (Nestle–Aland 28; UBS5) nemen dit zinsdeel niet op in de hoofdttekst.

De oorspronkelijke lezing van 1 Johannes 5:7–8 spreekt over “de Geest, het water en het bloed” als getuigen, een contextueel samenhangende en christologisch gerichte formulering die geen uitspraak doet over een hemelse trinitaire structuur. Dat zelfs uitgesproken trinitarische tekstcritici het Comma Johanneum als secundair en niet-authentiek beschouwen, onderstreept dat dit vers geen betrouwbaar bijbels bewijs vormt voor een expliciet trinitarisch dogma.

⁶ Het Nieuwe Testament spreekt expliciet over Jezus als “middelaar” (μεσίτης; vgl. 1 Tim. 2:5; Hebr. 8:6; 9:15; 12:24). Deze aanduiding impliceert echter geen ontologisch tussenniveau tussen God en mens, alsof Christus als een afzonderlijke instantie tussen beide zou staan. In bijbelse zin duidt bemiddeling op een relationele en heilshistorische functie: Christus is Middelaar juist doordat in Hem God en mens werkelijk bijeenkomen. Zijn middelaar-zijn veronderstelt daarom geen afstand tot God, maar Gods eigen nabijheid in de menswording. Omdat Christus waarlijk mens is geworden (vgl. Hebr. 2:14–17; 4:15) en tegelijk volledig deelt in Gods identiteit, kan Hij verzoening tot stand brengen zonder Gods eenheid te fragmenteren. Zo bemiddelt Christus niet tot God, maar als God die mens werd, overeenkomstig het bijbelse getuigenis en in continuïteit met de klassieke belijdenis van Zijn ware Godheid en ware mensheid.

⁷ Het bezwaar dat deze benadering “in wezen al binnen de drie-eenheid te denken is” klinkt begrijpelijk, maar mist het beslissende punt. De vraag is niet of men binnen het trinitarische kader de nadruk kan leggen op eenheid, of zelfs Naam-taal kan gebruiken, maar welk kader normerend blijft. Zolang de drie-eenheid het uitgangspunt blijft, blijft Gods identiteit onvermijdelijk gefilterd door Grieks-ontologische categorieën, hoe zorgvuldig men die ook nuanceert. Dat heeft gevolgen voor hoe de Schrift wordt gelezen, hoe Jezus wordt verkondigd en hoe het christelijk geloof zich verhoudt tot Israël.

Identitair echad-monotheïsme vraagt daarom niet om radicaliteit om de radicaliteit, maar om helderheid. Niet om verdeeldheid te zaaien, maar om te benoemen wat impliciet niet volstaat. Subtiliteit kan verzachten, maar zij corrigeert geen kader. Juist omdat de drie-eenheid zo diep verankerd is, is het onvoldoende om haar taal slechts te herinterpreteren; wat nodig is, is een expliciete terugkeer naar het bijbelse uitgangspunt zelf. Niet om het verleden te verwerpen, maar om te voorkomen dat vertrouwde formuleringen blijven bepalen wat wij horen als de Schrift spreekt.

Deze term markeert daarom geen breuk, maar een grens: hier spreken wij niet meer vanuit een overgeleverd systeem, maar vanuit de Schrift zelf. Dat vraagt moed, maar geen verdeeldheid. Want wat werkelijk verbindt, is niet voorzichtigheid, maar waarheid die helder wordt uitgesproken.

⁸ Met modalisme wordt doorgaans een sequentieel model bedoeld waarin God zich afwisselend openbaart als Vader, Zoon en Geest, zonder blijvende onderscheiding. De hier beschreven meerdimensionale openbaring is niet temporeel of opeenvolgend, maar veronderstelt Gods gelijktijdige aanwezigheid buiten, in en binnen de schepping.

⁹ Adoptionisme verstaat Jezus als een mens die op een bepaald moment door God wordt aangenomen of bekrachtigd. Dit essay vertrekt daarentegen vanuit de incarnatie als Gods eigen zelfmededeling: niet een mens die tot God wordt verheven, maar God die het mens-zijn werkelijk op zich neemt.

¹⁰ Deze terminologie is descriptief en hermeneutisch bedoeld, niet kerkpolitiek of soteriologisch normerend. Zij sluit inhoudelijk aan bij eerdere pogingen binnen de kerkgeschiedenis om Gods eenheid radicaal te bewaren in het licht van Jezus’ openbaring, waaronder modalistisch-monotheïstische benaderingen, zonder deze onverkort over te nemen.

Het onderscheid ligt primair in het gekozen uitgangspunt: niet een alternatieve personenleer, maar een lezing van de Schrift waarin echad functioneert als identiteitscategorie en waarin Gods openbaring wordt verstaan zonder sequentiële of ontologische verdeling.

Dat deze benadering afwijkt van de klassieke trinitarische formulering betekent niet dat zij pretendeert geestelijke authenticiteit, geloofsrelatie of heil exclusief te bepalen; de Schrift zelf verbindt het kennen van God primair aan relatie, gehoorzaamheid en vertrouwen (Joh. 17:3), niet aan de volledige beheersing van dogmatische categorieën.
